

Adroddiad ar gyfer	Y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaidd
Dyddiad y cyfarfod	28 Ionawr 2022
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cyngorydd Hugh Evans, Arweinydd y Cyngor
Awdur yr Adroddiad	Gary Williams, Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democratiaidd
Teitl	Amrywiaeth mewn Democratiaeth – Cynllun Gweithredu

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Y mae'r adroddiad ynglŷn â chynllun gweithredu drafft i gefnogi'r Datganiad Cyngor Amrywiol a wnaed gan y Cyngor Sir ar 7 Medi 2021.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1. Ar 7 Medi 2021, cymeradwyodd y Cyngor y datganiad a nodwyd yn Atodiad 1 yr adroddiad hwn a dirprwyodd y dasg o baratoi cynllun gweithredu i gefnogi'r datganiad i'r Pwyllgor. Bwriad yr adroddiad hwn yw canfod barn y Pwyllgor ar y cynllun gweithredu drafft a atodwyd i'r adroddiad hwn (Atodiad 2).

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Bod y Pwyllgor yn ystyried y cynllun gweithredu drafft a geir yn Atodiad 2, ac yn ei gymeradwyo yn ddarostyngedig i ddiwygiadau a ystyrir yn angenrheidiol gan y Pwyllgor.

4. Manylion yr adroddiad

4.1. Mae gan CLILC Raglen Amrywiaeth mewn Democratiaeth uchelgeisiol i geisio sicrhau bod siambrau cynghorau yn fwy cynrychioliadol o'r cymunedau maent yn eu gwasanaethu. Maent wedi bod yn ystyried ffyrdd o sicrhau mwy o amrywiaeth ar ôl yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022.

4.2. Sefydlwyd gweithgor trawsbleidiol CLILC er mwyn edrych ar dangynrychiolaeth ehangach mewn democratiaeth. Lluniodd adroddiad yn nodi rhwystrau i gyfranogiad a ellid eu crynhoi'n fras fel:

- Ymrwymiad amser ac amseroedd cyfarfodydd;
- Diwylliant gwleidyddol a sefydliadol;
- Cyfrifoldebau gofalu plant a chyfrifoldebau gofalu eraill;
- Beirniadaeth gan y cyhoedd a chamdriniaeth ar-lein;
- Tâl ac effaith ar gyflogaeth; a
- Diffyg modelau rôl amrywiol a chyfnod mewn swydd

4.3. Cytunodd Cyngor CLILC yn unfrydol bod angen ymdrech unedig a chyfun ledled teulu llywodraeth leol a'r pleidiau gwleidyddol.

4.4. Ar 7 Medi 2021 penderfynodd Cyngor Sir Ddinbych i ymrwymo i fod yn Gyngor Amrywiol a chymeradwyodd y datganiad a nodir yn Atodiad 1 yr adroddiad hwn. Dirprwyodd y Cyngor y dasg o baratoi cynllun gweithredu i gefnogi'r ymrwymiad hwn i'r Pwyllgor Democrataidd.

4.5. Mae nifer o gynghorau eisoes wedi mabwysiadu cynlluniau gweithredu i gefnogi eu hymrwymiad i ddod yn gynghorau amrywiol. Nodweddion cyffredin o'r cynlluniau hyn yw camau i gynyddu ymgysylltiad gyda'r cyhoedd a chodi ymwybyddiaeth o rôl cynghorydd a'r cyfraniad cadarnhaol y mae cynghorwyr yn ei wneud. Mae CLILC wedi lansio gwefan 'Byddwch yn Gynghorydd' sy'n cynnwys gwybodaeth am rôl cynghorydd a'r gefnogaeth a'r cyfleoedd i ddatblygu sydd ar gael. Mae'r wefan ar gael yn <https://www.byddwchynghorydd.cymru/>. Gellir hyrwyddo hyn i sicrhau bod ymgeiswyr posibl yn cael eu hysbysu'n llawn am y rôl.

4.6. Nodweddion cyffredin eraill y cynlluniau gweithredu hyn yw cydnabyddiaeth o bwysigrwydd iechyd a diogelwch cynghorwyr a'r camau i sicrhau bod aelodau yn derbyn yr hyfforddiant priodol a'r ymwybyddiaeth i'w cynorthwyo gyda'u lles, gan ei gwneud yn glir na fydd y cyngor yn goddef bwlio na bygwth cynghorwyr, gan gynnwys ar y cyfryngau cymdeithasol.

4.7. Mae'r cynlluniau gweithredu hefyd yn cynnwys camau i wella'r modd y caiff cyfarfodydd eu cynnal i sicrhau y gall pobl a allai fod mewn cyflogaeth llawn amser, sy'n rhedeg eu busnesau eu hunain, neu sydd ag anabledd neu â chyfrifoldebau

gofalu, gymryd rhan mewn democratiaeth leol. Cymeradwyodd y Cyngor gynigion ar gyfer Ffyrdd Newydd o Weithio yn y cyfarfod ar 7 Rhagfyr, a fydd yn gymorth i oresgyn rhai rhwystrau i gyfranogiad, o ran amser a dull cyfarfodydd.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

5.1. Mae Cynllun Corfforaethol y Cyngor yn cynnwys ymrwymiad i ymgysylltu, herio a, lle bo modd, cael gwared ar rwystrau i gyfleoedd ar gyfer y rhai hynny sydd â nodweddion a ddiogelir.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1. Y mae'n annhebygol y bydd costau uniongyrchol yn deillio o'r gweithgareddau a nodir yn y cynllun drafft. Bydd y rhan fwyaf o'r adnoddau sydd eu hangen yn ystod amser swyddog. Lle bo costau, fe'u diwellir o adnoddau presennol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

7.1. Nid oes gofyniad am asesiad o'r effaith ar les ar gyfer yr adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1. Nid yw'r adroddiad hwn wedi'i ystyried gan y Pwyllgor Craffu.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1. Mae risg y bydd methu â mynd i'r afael â rhai o'r materion sy'n rhwystr i rai grwpiau mewn cymdeithas rhag cyfranogi yn y broses ddemocrataidd yn cymhell rhai aelodau o'r cyhoedd i beidio â sefyll fel ymgeiswyr mewn etholiadau, ac felly bydd hyn yn cyfyngu ar amrywiaeth yn y gynrychiolaeth.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1. a111 Deddf Llywodraeth Leol 1972